

Mario Hoste & Eddy Michotte, *Loges in het Waasland in de negentiende eeuw. L'Accord Parfait in Lokeren en L'Aménité in Sint-Niklaas*, Brussel, Academic and Scientific Publishers (ASP), 2023, 133 pp., ISBN 9789461174741.

In het Land van Waas, waar zich pas een kwarteeuw geleden opnieuw een georganiseerde vrijmetselaarsbedrijvigheid manifesteerde, bestonden in de twee steden uit deze regio – Sint-Niklaas en Lokeren – eerder loges tijdens de eerste decennia van de 19de eeuw, respectievelijk van 1817 tot

1844 en van 1813 tot 1822. De Lokerse loge werd opgericht vanuit Gent en die in Sint-Niklaas ontstond als een afsplitsing van die van Lokeren.

Zoals Jeffrey Tyssens, internationaal gerenommeerd expert ter zake en hoogleraar hedendaagse geschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel, in zijn inleiding bij *Loges in het Waasland in de negentiende eeuw* aangeeft, vormde de opstart van maçonnieke activiteiten in deze twee op slechts iets meer dan 10 kilometer van elkaar gelegen

provinciesteden een onderdeel van een bredere beweging in vergelijkbare entiteiten in de zuidelijke provincies van het toenmalige Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Die regionale implementering was evenwel van korte duur en tijdens de tweede helft van de 19de eeuw concentreerde de vrijmetselarij zich vooral in grotere steden.

De kleinstedelijke loges uit de eerste decennia van de 19de eeuw, zo stelt Tyssens onder meer op basis van deze publicatie terecht, dienen mede te worden gesitueerd tegen de achtergrond van een “*verwevenheid met andere sociabiliteiten, literaire genootschappen en schutterijen bijvoorbeeld*”, die eveneens getuigen van een vernieuwd sociocultureel en emanciperend elan bij de opkomende (klein)burgerij in deze periode. Vooral via de talloze studies van de voormalige Lokerse burgemeester en aan de Gentse universiteit opgeleide historicus Hilaire Liebaert, waar de twee auteurs van deze monografie dankbaar gebruik van maakten, is deze brede maatschappelijke evolutie voor het gebied tussen het Gentse, de landsgrens met Nederland en de Antwerpse Schelde-oeveren tijdens de eerste helft van de 19de eeuw breed- en uitvoerig gedocumenteerd.

De beide Wase loges telden tijdens de hele tijd van hun bestaan samen 125 leden, hoofdzakelijk behorend tot de maatschappelijke subtop: ondernemers en/of handelaars, beoefenaars van vrije beroepen, ambtenaren en militairen, de meesten in hun dertiger- of veertigerjaren. Ondanks hun Franstalige namen en het evidente gebruik door L'Accord Parfait van het Frans in de correspondentie met de hogere maçonnieke bestuursinstanties in Parijs, bestond er – zoals het prosopografisch onderzoek van historicus Mario Hoste en moraalwetenschapper Eddy Michotte aantoont – “*ook een synergie tussen de loges en de lokale literaire genootschappen*

zoals de Maatschappij voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in Sint-Niklaas en de Societeyt Literaire in Lokeren, waar het Nederlands werd gepromoot”. Het orangisme, dat in het Land van Waas kort na 1830 relatief sterk stond en er ongeveer zo lang stand hield als in het epicentrum Gent, was overigens niet ingegeven door taal -of culturele maar wel door economische motieven. De voor dit gebied destijds erg belangrijke textielnijverheid had zijn opgang immers mee te danken aan de faciliterende initiatieven en impulsen van het regime van koning Willem I (1772-1843).

Een vaststelling die door *Loges in het Waasland in de negentiende eeuw* wordt bevestigd, is dat de (meer) welstellenden – toen zoals nu en in deze regio zoals elders – een groep vormden en vormen met veel en diverse onderlinge, zowel formele als informele, contacten en relaties, zeker in betrekkelijk kleine gemeenschappen. Tegelijk kan worden vastgesteld dat de oorsprong van het Nederlandstalig taal- en cultuurbesef, waarop na de Belgische revolutie van 1830 de Vlaamse beweging kon worden geënt, zich in het Waasland uitstreckte tot de nog niet door de ban van de katholieke kerk getroffen en ideologisch-filosofisch pluralistische vrijmetselarij. Of dat in andere landelijke steden in Vlaanderen eveneens het geval was, zou nader dienen te worden onderzocht. Microgeschiedenis, in dit geval op regionaal en lokaal niveau, werkt dikwijls verhelderend.

NICO VAN CAMPENHOUT